

STOCKHOLMS STAD Kommunstyrelsen Registraturet	
Ink.	2018 -02- 08
Dnr.	KS 2018/246
Till:	RU

Justerat 2018-02-02

Åsa Lindhagen (MP) och Andréa Ström (M)

§ 14

Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019
Bilaga till Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019

Dnr 3.1.1-653/2017

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner handlingsplanen för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019
2. Ärendet överlämnas till kommunfullmäktige

Särskilt uttalande

Vice ordföranden Andréa Ström m.fl. (M) lämnar följande särskilda uttalande

Trots att majoriteten har haft en nollvision för barn i osäkra boendeförhållanden visar kartläggningar att antalet barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ökar. I januari 2017 redovisades att 342 familjer och sammanlagt 718 barn levde under osäkra boendeförhållanden. Vilket var en ökning med 41 barnfamiljer och sammanlagt 83 barn sedan den föregående kartläggningen i april 2015. Moderaterna har sedan länge efterfrågat en handlingsplan för denna utsatta grupp, det därför positivt, om än sent, att en sådan nu kommer på plats. Vi vill också understryka vikten av att arbeta förebyggande med denna grupp och säkerställa att ingen barnfamilj ska vänta längre än en vecka på budget- och skuldrådgivning.

Ärendet

Stadens kartläggningar visar att antalet barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ökar, trots att det totala antalet hemlösa personer i staden successivt har minskat sedan 2004.

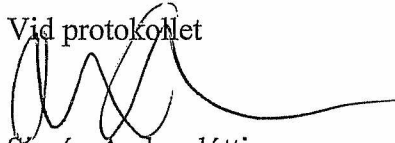
I budget för 2017 fick socialnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. Handlingsplanen som behandlas i detta ärende är en bilaga till Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019, vilket innehåller mål och delmål för stadens arbete. I handlingsplanen kompletteras dessa mål med särskilda mål för socialtjänstens arbete med målgruppen barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. Därtill fastslås ett antal principer som ska vägleda arbetet. Handlingsplanen syftar till att stadens arbete med målgruppen ska intensifieras.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 21 november 2017.

Beslutsgång

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är förvaltningens. Ordföranden finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Vid protokollet

Sigrún Andersdóttir
Sekreterare

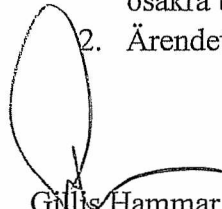
Handläggare
Linn Hemmingsson
Telefon: 08-508 25 327**Till**
Socialnämnden 2018-01-30

Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019

Bilaga till Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-
2019

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner handlingsplanen för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019
2. Ärendet överlämnas till kommunfullmäktige

Gillis Hammar
Förvaltningschef
Veronica Wolgast Karlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Stadens kartläggningar visar att antalet barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ökar, trots att det totala antalet hemlösa personer i staden successivt har minskat sedan 2004. I budget för 2017 fick socialnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. Handlingsplanen som behandlas i detta ärende är en bilaga till Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019, vilket innehåller mål och delmål för stadens arbete. I handlingsplanen kompletteras dessa mål med särskilda mål för socialtjänstens arbete med målgruppen barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. Därtill fastslås ett antal principer som ska vägleda arbetet. Handlingsplanen syftar till att stadens arbete med målgruppen ska intensifieras.

Bakgrund

Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 antogs av kommunfullmäktige 2014-05-26. Programmet och dess genomförandeplan innehåller mål och delmål för programperioden för flera målgrupper, varav barnfamiljer är en. Programmet omfattar ett antal planerade aktiviteter som förväntas ske på en övergripande nivå och förändrade arbetssätt som ska genomföras på stadsdelsförvaltningarna.

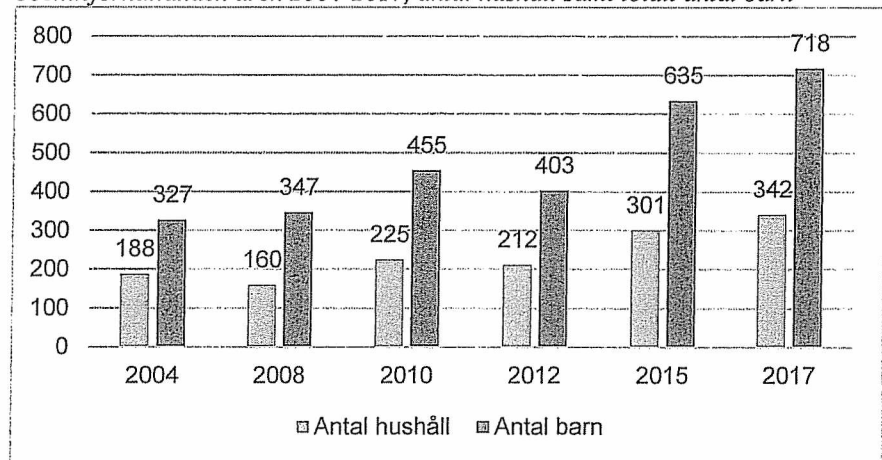
De mål som i programmet mot hemlöshet 2014-2019 fastslås för målgruppen barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden är följande:

- Att antalet familjer eller vårdnadshavare med barn som har ett osäkert boendeförhållande ska minska
- Att antalet familjer eller vårdnadshavare med barn som har en mer stadigvarande boendesituation ska öka
- Alla familjer eller vårdnadshavare med barn som har haft en osäker boendesituation mer än en månad ska erbjudas ett längre beslut om ett boende

Staden genomför regelbundet kartläggningar av såväl det totala antalet hemlösa personer som av antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden. Den senaste kartläggningen av det totala antalet hemlösa personer i Stockholms stad genomfördes i september 2016 och redovisade 2420 hemlösa personer, vilket var en minskning med 231 personer jämfört med den föregående kartläggningen i september 2014. Det totala antalet hemlösa personer i staden har successivt minskat sedan arbetet med strukturerade kartläggningar påbörjades 2004.

Den senaste kartläggningen av antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden genomfördes i januari 2017 och redovisade 342 familjer och sammanlagt 718 barn, vilket var en ökning med 41 barnfamiljer och sammanlagt 83 barn sedan den föregående kartläggningen i april 2015. Antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden har succesivt ökat sedan arbetet med strukturerade kartläggningar påbörjades 2004. *Se tabell 1.*

Tabell 1. Kartläggningar av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden åren 2004-2017, antal hushåll samt totalt antal barn

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet 2017-12-06.

Ärendet

I budget för 2017 fick socialnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. Handlingsplanen syftar till att intensifiera socialtjänstens arbete med målgruppen, vilket är angeläget mot bakgrund av att målgruppen ökar och att osäkra boendeförhållanden har negativa effekter på barns uppväxtvillkor. Med utgångspunkt i en handlingsplan kommer staden att ha en samordnad strategi för att minska de negativa effekterna som osäkra boendeförhållanden har på barns uppväxtvillkor.

Handlingsplanens mål

I Stockholms stad program mot hemlöshet 2014-2019 och dess genomförandeplan finns mål och delmål angivna. Dessa mål kompletteras genom handlingsplanen med särskilda mål för socialtjänstens arbete med målgruppen. Därtill fastslås ett antal principer som ska vägleda arbetet.

Mål för arbetet

- Att antalet vårdnadshavare med barn som lever under osäkra boendeförhållanden ska minska
- Att antalet vårdnadshavare med barn som får ett permanent boende ska öka
- Att antalet vräkningar där barn är berörda ska minska

Principer som ska styra arbetet

- Barnrättsperspektivet och barnets perspektiv ska beaktas i alla ärenden där det finns barn som lever under osäkra boendeförhållanden
- Långsiktiga boendelösningar ska alltid eftersträvas
- Korta beslutstider ska så långt det är möjligt undvikas
- Inga barnfamiljer ska vräkas utan att det finns ett alternativt boende
- Barn ska inte behöva byta skola eller förskola vid flytt till ett tillfälligt boende

Målgrupper

- Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden då de aldrig haft möjlighet att inträda på bostadsmarknaden
- Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden med anledning av att de har blivit vräkta
- Barnfamiljer som riskerar att hamna i hemlöshet

Handlingsplanens innehåll

Handlingsplanen beskriver vilka arbetsrutiner och metoder socialtjänsten ska använda i syfte att uppnå handlingsplanens mål. Handlingsplanen utgår ifrån ett barnrättsperspektiv och betonar vikten av att använda barnkonsekvensanalys som verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling samt att så långt som möjligt tala med och göra barn delaktiga i de åtgärder som berör dem. Barnfamiljer ska endast i nödfall och under mycket korta perioder behöva bo på hotell eller vandrarhem och i de fall det är nödvändigt ska det enskilda barnets behov av kompensatoriska åtgärder ses över och tillgodoses. Vid planering av boendeinsatser ska socialtjänsten beakta barns möjligheter till fullgod skolgång och underlätta för vårdnadshavare att låta sina barn delta i förskolans verksamhet, då såväl fungerande skolgång som vardag i förskolan kan utgöra viktiga skyddsfaktorer.

Stöd till självförsörjning är en viktig del i det långsiktiga arbetet mot hemlöshet. Åtgärder som leder till inträde på arbetsmarknaden ska därför vara en del i det stöd som ska erbjudas vårdnadshavare med barn som lever under osäkra boendeförhållanden.

Vårdnadshavare ska, oavsett anledning till att de lever under osäkra boendeförhållanden, tilldelas en stödfunktion som kan erbjuda stöd i att söka efter en permanent boendelösning eller ett boende som sträcker sig över en längre tid. För vårdnadshavare som kommit till

Sverige som anknytning till ett ensamkommande flyktingbarn är det viktigt att tänka på att barnet inte ska användas som tolk eller ombud för sin vårdnadshavare. En stödfunktion kan i dessa fall vara avgörande för att vårdnadshavaren ska kunna upprätthålla sin föräldraroll i relation till familjens barn.

Om en vårdnadshavare med barn har behov av budget- och skuldrådgivning ska denna inte behöva vänta längre än en vecka på tid hos budget- och skuldrådgivare. Vårdnadshavare med barn som haft upprepade hyresskulder ska erbjudas utökad stöd om situationen uppstår på nytt.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) fyller som stadens bostadssociala resurs en viktig funktion för att barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ska få en mer stabil boendesituation. Handlingsplanen omfattar därför även åtgärder som Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) ska vidta i syfte att uppnå målen. Åtgärderna omfattar bland annat att erbjuda samhällsorientering till barnfamiljer som bor inom SHIS lägenhetsbestånd samt att utveckla arbetsmetoder som är till stöd för barnfamiljerna att erhålla och behålla ett permanent boende.

Uppföljning

Handlingsplanens mål ska följas upp av respektive nämnd under den period som planen omfattar. Stadens program mot hemlöshet 2014-2019 kommer att följas upp i sin helhet efter programperiodens slut.

Period för handlingsplanen

Handlingsplanen föreslås omfatta perioden 2017-2019.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningens senaste kartläggning av målgruppen visar att 238 av totalt 342 inrapporterade familjer (motsvarande 70 procent) består av ensamstående kvinnor med barn. Resultaten är i linje med Statistiska centralbyråns statistik över barnfamiljer med låg inkomststandard¹, enligt vilken låg inkomststandard är vanligare i barnfamiljer som består av en ensamstående kvinna med barn.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner bifogad handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019 och överlämnar ärendet till kommunfullmäktige.

Bilagor

1. Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019
2. Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019
3. Stödmaterial – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd

Stockholms
stad

Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019

Bilaga till Stockholms stads program mot
hemlöshet 2014-2019

stockholm.se

Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden

Oktober 2017

Dnr: 3.1.1-653/2017

Utgivare: Socialförvaltningen

Kontaktperson: Linn Hemmingsson

Innehåll

1. Bakgrund	6
2. Inledning	6
Målgrupp för handlingsplanen	6
Avgränsningar för handlingsplanen	8
3. Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019	8
Stöd till självförsörjning	8
Vräkningsförebyggande arbete	9
Barn som berörs av vräkning	9
Våld i nära relation	10
4. Hur barn påverkas av att leva under osäkra boendeförhållanden	11
Internationell forskning	11
Svensk forskning	12
Rapporter	12
Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning	13
Barn som upplevt våld	13
5. Socialtjänstens ansvar och boendelösningar för målgruppen	14
Att anmäla sig till och behålla sin plats i bostadskön	14
Sekundär bostadsmarknad	15
Tillgängliga boendelösningar inom Stockholms stad	16
Ansökan om förtur hos Bostadsförmedlingen i Stockholm AB	18
6. Arbetsrutiner och metoder inom socialtjänsten	18
FN:s barnkonvention	19
Barnkonsekvensanalys	19
Tala med barnet	20
Barnrättsperspektiv	20
Kompensatoriska åtgärder	21
Skolan som skyddsfaktor	21
Betydelsen av deltagande i förskolan	22
Stödfunktion för vårdnadshavare	22
Andrahandskontrakt	23
Upprepade hyresskulder	23
Budget- och skuldrådgivning	23
Intern samverkan	24
Genusperspektiv	24
7. Mål för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden eller riskerar att hamna i osäkra boendeförhållanden	25

Mål för arbetet	25
Principer som ska styra arbetet	25
Åtgärder som stadsdelsförvaltningarna behöver vidta i syfte att uppnå målen.....	26
Åtgärder som SHIS behöver vidta i syfte att uppnå målen.....	28
Referenslista	30

Bilagor

1. Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019
2. Stödmaterial – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd

1. Bakgrund

I Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2014-2019 och dess genomförandeplan lyfts barnrättsperspektivet och barnets perspektiv som viktiga komponenter i stadens hemlöshetsarbete. Staden genomför regelbundet kartläggningar av antalet familjer med barn under 18 år som lever under osäkra boendeförhållanden och som är aktuella inom stadens socialtjänst. Den senaste kartläggningen från januari 2017 (Dnr 3.1.1-119/2017) visade att socialtjänsten under den aktuella perioden hade kontakt med 342 barnfamiljer och sammanlagt 718 barn som saknar stadigvarande boende. Kartläggningen år 2015 omfattade 301 barnfamiljer (635 barn), vilket innebär en ökning med 41 barnfamiljer (83 barn) under åren 2015-2017.

Antalet barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ökar alltså, trots att det totala antalet hemlösa personer visar att det totala antalet hemlösa personer i staden successivt har minskat sedan 2004 enligt stadens kartläggningar. För att stadens arbete med målgruppen ska intensifieras och förstärkas ytterligare har denna handlingsplan tagits fram.

2. Inledning

Frågan om barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden är ett komplext område med flera berörda aktörer, som exempelvis Arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsförvaltningen, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, bostadsbolag, Migrationsverket och Kronofogdemyndigheten och behöver förstås i kontext av förhållanden på den lokala bostadsmarknaden. Den här handlingsplanen har fokus på hur socialtjänsten bör arbeta med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden eller riskerar att hamna utan bostad.

Målgrupp för handlingsplanen

Vårdnadshavare med barn som lever under osäkra boendeförhållanden kan grovt skisserat delas upp i två grupper.

Den dominerande gruppen enligt Stockholm stads kartläggningar består av vårdnadshavare med barn som är bostadslösa till följd av att de inte har haft möjlighet att etablera sig på bostadsmarknaden. Målgruppen saknar ofta inkomster och/eller boendeferenser samt kötid hos Stockholms stads bostadsförmedling. En del av målgruppen är relativt nyanlända flyktingfamiljer som vid ankomst till kommunen försökt att hitta ett boende på egen hand, ofta hos släkt eller vänner/bekanta som inneboende. Familjerna som ordnar sitt boende på egen hand hamnar ofta i trångboddhet, vilket är ohållbart i längden och kan ha negativ påverkan på barnen. Vidare löper inneboendekontrakten under kortare perioder vilket kan ge svårigheter att planera barnens skolgång, fritidsaktiviteter etc.

En mindre grupp av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden består av vårdnadshavare med barn som har blivit avhysta från en egen ägd eller förhyrd bostad. Obetalda hyror är den vanligaste orsaken till avhysning av vårdnadshavare med barn, såväl som för målgruppen avhysta som helhet. Enligt uppgifter från Kronofogdemyndigheten var den genomsnittliga hyresskulden som låg till grund för avhysning år 2016 cirka 10 000 kronor.

Den senaste kartläggningen av målgruppen visade att 238 av totalt 342 inrapporterade familjer (motsvarande 70 procent) består av ensamstående kvinnor med barn. Resultaten är i linje med Statistiska centralbyråns statistik över barnfamiljer med låg inkomststandard¹, enligt vilken låg inkomststandard är vanligare i barnfamiljer som består av en ensamstående kvinna med barn.

Denna handlingsplan har fokus på:

- Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden då de aldrig haft möjlighet att inträda på bostadsmarknaden
- Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden med anledning av att de har blivit vräkta
- Barnfamiljer som riskerar att hamna i hemlöshet

---

¹ https://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/145-000-barn-i-Sverige-har-lag-inkomststandard/

Avgränsningar för handlingsplanen

Handlingsplanen har avgränsats till att omfatta vårdnadshavare med barn som är bosatta och skrivna i Stockholms stad, och som har uppehållstillstånd.

I handlingsplanen används begreppet barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden framför begreppet barnfamiljer som saknar stadigvarande bostad. Syftet med detta är att skilja ut barnfamiljer som lever under mycket osäkra förhållanden från familjer som har ett förhållandevis, om än tidsbegränsat, stadigvarande boendeförhållande. Detta då det senare förhållandet kan antas gälla för ett större antal barnfamiljer än de ekonomiskt utsatta barnfamiljer som denna handlingsplan fokuserar på.

3. Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019

Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 antogs av Kommunfullmäktige 2014-05-26. Programmet och dess genomförandeplan innehåller mål och delmål för programperioden för flera målgrupper varav barnfamiljer är en. Programmet omfattar ett antal planerade aktiviteter som förväntas ske på en övergripande nivå och förändrade arbetssätt som ska genomföras på stadsdelsförvaltningsnivå. *Se bilaga 1.* I det följande beskrivs kortfattat några av inriktningarna i programmet som har särskild relevans för målgruppen barnfamiljer.

Stöd till självförsörjning

I en kartläggning som Socialstyrelsen gjorde 2011 framkom att ytterst få i gruppen hemlösa personer försörjer sig genom lönearbete. Istället är ekonomiskt bistånd den vanligaste inkomstkällan. Stockholms stads kartläggningar av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ger samma bild. Det visar att initiativ som leder till att personer blir självförsörjande är en viktig del i det långsiktiga arbetet mot hemlöshet. Åtgärder som leder till inträde på arbetsmarknaden ska därför vara en del i det stöd som ska erbjudas vårdnadshavare med barn som lever under osäkra boendeförhållanden. Där fyller Jobbtorg en viktig funktion. I planering av insatser är det viktigt berörda huvudmän utgår ifrån en

gemensam helhetssyn på den enskildes förutsättningar och behov. Att leva under osäkra boendeförhållanden kan exempelvis påverka en persons förutsättningar att på heltid delta i kompetenshöjande aktiviteter.

Vräkningsförebyggande arbete

Stockholms stads program mot hemlöshet lyfter fram det vräkningsförebyggande arbetet som en viktig del av stadens hemlöshetsarbete. Socialtjänsten behöver bedriva både ett vräkningsförebyggande och ett vräkningsförberedande arbete. Med vräkningsförberedande arbete avses exempelvis stöd i att hitta lösningar samt planering för hur den kommande akuta situationen ska hanteras. Rutiner för båda dessa arbetssätt är angelägna men prioriterat bör vara att så långt det är möjligt arbeta för att motverka en vräkning när en barnfamilj har förverkat en hyresrätt och en uppsägning sker i förtid både med anledning av hyresskuld och/eller störningar av något slag. Några delmål för stadens vräkningsförebyggande arbete som fastställts i Stockholms stads program mot hemlöshet är:

- Vid uteblivna hyresinbetalningar och/eller vid varning om uppsägning finns rutiner för hur stadsdelsförvaltningarna/enheten för hemlösa alltid i ett tidigt skede erbjuder ett personligt möte för en hitta en ekonomiskt hållbar lösning
- God tillgänglighet till hyresrådgivning finns på samtliga stadsdelsförvaltningar/enheten för hemlösa. Uppsökande verksamhet är kopplad till hyresrådgivning i någon form
- Samtliga som riskerar att förlora sin bostad erbjuds individuellt behovsanpassat stöd i eller utanför bostaden

Hyreslagen (12 kapitlet i jordabalken) reglerar frågor som rör om en hyresrätt är förverkad för samtliga hyrestagare med eller utan barn.

Barn som berörs av vräkning

Kronofogdens ansökningar om avhysning leder inte alltid till det som man i statistiken betraktar som en verkställd vräkning, eftersom hyresgästen i vissa fall har flyttat från lägenheten vid datum för genomförandet. Det här medför att det kan finnas ett mörkertal av barn som berörs av avhysning. Konsekvenserna för det enskilda barnet bör emellertid vara desamma oavsett om man har flyttat före eller efter utsatt verkställighetsdatum. Det är viktigt att

socialtjänsten i sitt arbete tar hänsyn till att ett barn berörs av en avhysning även om barnet endast bott hos föräldern delvis.

Det förekommer också att barnfamiljer hamnar utan bostad i samband med avhysning till följd av otillåten andra- eller tredjehandsuthyrning. Då avhysningen berör förstahandshyresgästen så framgår det inte av hyresvärdens underrättelse till socialnämnden om det i själva verket är någon annan som bebor lägenheten. Det är angeläget att socialtjänsten i lokal samverkan med hyresvärdar utarbetar rutiner för hur socialtjänsten ska underrättas om hyresvärderna har anledning att tro att en lägenhet från vilken avhysning ska ske bebos av en barnfamilj. En barnfamilj som hamnar utan bostad till följd av otillåten andra- eller tredjehandsuthyrning bör följas upp på samma sätt som familjer som avhyses från ett giltigt kontrakt.

I Stockholms stads program mot hemlöshet framhålls att inga barnfamiljer ska avhysas utan att det finns ett alternativt boende.

Våld i nära relation

Den 1 juli 2014 infördes ändringar i hyreslagen avseende hyresgäster som utsatts för våld i nära relationer. Kortfattat innebär ändringarna att vid bedömningen av om det finns grund att inte förlänga hyresavtalet eller grund att förverka hyresavtalet ska beaktas om det som ligger hyresgästen till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt hyresgästen eller någon i hyresgästens hushåll för brott. Se 42 § 5 st. och 46 § 2 st. hyreslagen. Ändringarna innebär alltså ett förstärkt skydd i förverkande- och uppsägningssituationer för personer som utsatts för brott.

4. Hur barn påverkas av att leva under osäkra boendeförhållanden

Det finns mycket lite nordisk forskning om hur barn påverkas av att växa upp under osäkra boendeförhållanden, vilket kan bero på att hemlöshet bland barnfamiljer inte varit någon stor fråga under det senaste halvsekleet då tillgången på bostäder har varit förhållandevis god. Sedan 2000-talets början har dock intresset för frågan ökat i takt med att bostadsbristen blivit allt mer påtaglig.

Internationell forskning

FEANTSA (European Federation of National Organisations Working with the Homeless/ Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri) publicerade 2007 rapporten *Child Homelessness in Europe – an Overview of Emerging Trends*, i vilken hemlösa barns behov delas in i följande kategorier:

- Bostad
- Hälso- och sjukvård
- Utbildning
- Ekonomiskt stöd
- Socialt stöd

Behoven i respektive kategori beskrivs som samverkande för att bryta den negativa cykel av hemlöshet som riskerar att drabba barn som växer upp under osäkra boendeförhållanden. Exempelvis är möjlighet att fullfölja skolgång ofta en förutsättning för att som vuxen klara sin försörjning och sitt behov av bostad, istället för att själv hamna i hemlöshet. Tillgång till hälso- och sjukvård och socialt stöd är viktigt för att motverka sådana problem med psykisk ohälsa och drogberoende som barn som växer upp under otrygga förhållanden löper större risk än andra att utveckla (s. 21).

Amerikansk forskning har påvisat en rad negativa effekter för barn som växer upp i hemlöshet, vilka varierar beroende på ålder, period i hemlöshet samt formerna för de tillfälliga boenden som erbjuds. I slutrapporten *Utvärdering av "Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar"* från 2011 redogörs för en sammanställning av amerikanska studier som visar att hemlösa barn generellt har sämre

hälsostatus än bofasta. De drabbas oftare av fysiska besvär, depressioner och olika beteendeproblem. Skolgången påverkas negativt av boendesituationen och upprepade flyttningar gör det svårt att upprätthålla kamratkontakter (s. 40).

Svensk forskning

Gunvor Andersson och Hans Swärd har i boken *Barn utan hem – Olika perspektiv* (2007) studerat frågan om hemlösa barnfamiljer och barns upplevelser av hemlöshet. Också deras studie visar att barns skolgång blir lidande av osäkra boendeförhållanden och den trångboddhet som tillfälliga boendelösningar oftast innebär. Skolgången försvåras ytterligare av bristande samverkan mellan hem och skola. Författarna reflekterar över om detta möjligen kan vara resultat av osäkerhet från såväl skolan som hemmet kring hur de skulle förhålla sig till varandra under rådande omständigheter (s. 148).

Barnen i studien gav uttryck för känslor av otrygghet, utanförskap och oro inför framtiden. Trångboddhet kombinerat med psykisk stress ledde också ofta till konflikter såväl mellan barn och föräldrar som mellan syskon. Äldre barn kände skam över familjens situation och ville inte berätta för kamrater hur de bodde, vilket påverkade kamratrelationerna. Flera barn kände också stort ansvar för sina föräldrar, och oroade sig över att föräldrarna inte fick tillräckligt med stöd från samhället (s. 151-158).

Rapporter

Barnombudsmannen (BO) presenterade i december 2016 rapporten *Inget rum för trygghet – Barn och unga om vräkning och hemlöshet*. Under rapportens framtagande har BO träffat barn som bott flera år på vandrarhem eller hotell, och konstaterar att barn ofta är mer medvetna om familjens situation än vad vuxna tror. Rapporten beskriver socialtjänsten som frånvarande i barnens berättelser och att barnen inte vet hur länge de ska bli kvar i en tillfällig boendelösning eller ens varför de placerats där från början. Barnen får inga frågor från socialtjänsten och heller ingen möjlighet att ställa frågor. BO skriver att ”det blir tydligt att frågor om ekonomi och bostad ses som en vuxenfråga...”(s. 34).

En liknande bild ger Rädda Barnen i rapporten *En plats att kalla hemma – Barnfamiljer i bostadskrisens skugga* (2017), vilken också till stor del baseras på intervjuer med hemlösa barn och deras

föräldrar. De intervjuade barnen känner sig maktlösa och bortglömda, vilket enligt rapporten kan utarma deras tilltro till vuxenvärlden och samhällsinstitutioner och få negativa konsekvenser för barnens livschanser (s. 6).

Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning

Stockholm stads socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen med avseende på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. I rapporten *Barn med osäkra boendeförhållanden* (Dnr 3.4.1–140/2017) redogör inspektörerna för sin kvalitetsgranskning av barnperspektivet i handläggningen av ekonomiskt bistånd avseende barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden i några av stadens stadsdelsförvaltningar. I det material som inspektörerna granskat framkom få uppgifter om det enskilda barnets situation. I många avslagsbeslut fanns en hänvisning till att barnperspektivet var beaktat, dock saknades i flertalet en tydlig analys utifrån kort- och långsiktiga konsekvenser för barnet. I sammanlagt 27 procent av ärendena återfanns en barnkonsekvensanalys.

Rapporten slår fast att barns delaktighet är ett utvecklingsområde inom försörjningsstödshandläggningen. Att barn gjordes delaktiga förekom i något enstaka ärende i det granskade materialet. Vidare konstateras i rapporten ett behov av ökad helhetssyn och samordning mellan socialtjänstens enheter för ekonomiskt bistånd respektive barn och ungdom, då samverkan med grund i bägge enheters kompetens i komplicerade ärenden bedöms vara avgörande för att tillvarata barnets behov.

Barn som upplevt våld

En del av de barn som lever under osäkra boendeförhållanden gör det till följd av våld i nära relation. Den senaste kartläggningen visade att 64 av de 342 barnfamiljerna var hemlösa till följd av våld i nära relation, samt att målgruppen ökat med sju procentenheter sedan kartläggningen 2015. I *Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020* (Dnr 3.1.1-449/2015) finns en genomgång av hur barn kan påverkas av att uppleva våld av och mot sina föräldrar. Av genomgången framgår att en del barn som har upplevt våld uppvisar tecken på posttraumatisk stress (PTS) i form av exempelvis mardrömmar och koncentrationssvårigheter. Andra symtom som kan uppstå är sömnlöst, ont i magen och utåtagerande alternativt inåtvänt beteende. Större barn och ungdomar kan ibland rymma hemifrån

eller börja använda droger som en reaktion på att de far illa. Barn som lever i osäkra boendeförhållanden till följd av våldsproblematik har ett stort behov av stabilitet och stöd, vilket socialtjänsten bör ta särskild hänsyn till i planeringen av insatser.

5. Socialtjänstens ansvar och boendelösningar för målgruppen

Socialtjänsten har en viktig roll för att motverka hemlöshet och ska ha kunskaper om levnadsförhållandena i kommunen och delta i samhällsplaneringen. Förutom de delar som rör myndighetsutövning har socialtjänsten ansvar för frågor som rör råd och stöd samt ett långtgående ansvar vad gäller det uppsökande och förebyggande arbetet. Kommunernas socialtjänst har ett tydligt ansvar för att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa, vilket innebär att utreda, bedöma och tillgodose barnets behov av skydd och insatser. Insatser ska planeras såväl på kort som på lång sikt.

Socialtjänstens ansvar vad gäller att bevilja bistånd enligt socialtjänstlagen till boende handlar i första hand om stöd i att erhålla och behålla en bostad. Grunden för att socialtjänsten efter utredning ska bevilja ett boende är att den sökande kan anses tillhöra en särskilt utsatt grupp och som därtill har speciella svårigheter att på egen hand tillgodose sitt behov av bostad, t ex på grund av tidigare vräkningshistorik. Enbart hemlöshet ger inte rätt till bistånd till bostadsanskaffning enligt socialtjänstlagen. För den som inte har rätt till bistånd men som inte heller på egen hand kan lösa sin boendesituation finns andra lösningar genom t.ex. SHIS.

Att anmäla sig till och behålla sin plats i bostadskön

Av den senaste kartläggningen av barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever i osäkra boendeförhållanden framgick att elva av 342 barnfamiljer inte stod i kö hos Bostadsförmedlingen, medan det var oklart för inrapporterande handläggare om 61 av familjerna stod i bostadskön eller inte.

Det är mycket viktigt att socialtjänsten stödjer enskilda med att anmäla sig till och behålla sin plats i bostadskön. För barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden kan ett viktigt inslag i stödet vara att stödja vårdnadshavare att anmäla sig till e-faktura från Bostadsförmedlingen samt att tillhandahålla vårdnadshavare information om hur de söker bostäder på Bostadsförmedlingens hemsida.

Sekundär bostadsmarknad

Socialtjänsten i Stockholms stad erbjuder olika boendelösningar för barnfamiljer som saknar en fast bostad. De kan vara av både akut eller mer stadigvarande karaktär. Lösningarna ser olika ut beroende på om vårdnadshavaren/vårdnadshavarna har ett stödbehov med anledning av någon form av social problematik eller om barnfamiljen enbart behöver hjälp med ett boende.

Den del av kommunernas verksamhet som avser mer stadigvarande boendelösningar brukar ibland kallas den sekundära bostadsmarknaden. Socialstyrelsens och Boverkets definition av sekundär bostadsmarknad lyder enligt följande:

- Kommunernas utbud av boendelösningar för personer som inte själva kan skaffa sig en bostad, eftersom de av olika anledningar inte blir godkända som hyresgäster på den ordinarie bostadsmarknaden
- Boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt, där boendet är förenat med tillsyn eller särskilda villkor eller regler

Socialstyrelsen genomförde 2013 en bostadsmarknadsenkät som visade att nio av tio kommuner har en sekundär bostadsmarknad och att denna fortsätter att växa. Sekundära boendelösningar kan vara olika former av sociala kontrakt eller genomgångskontrakt. I Stockholms stad finns denna form av boendelösningar i form av försöks- och träningslägenheter och kontrakt via SHIS Bostäder.

Socialstyrelsen har tillsammans med Boverket i olika sammanhang lyft fram några positiva aspekter för den enskilde individen som får tillgång till den sekundära bostadsmarknaden. Den enskilde kan få en förbättrad situation med en relativt långsiktig bostad, om än med vissa restriktioner. Det kan alltså bli en väg in på bostadsmarknaden som annars inte skulle varit öppen för vissa grupper. En negativ

aspekt är att de som bor i dessa boendelösningar kan ha svårt att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden. Det uppstår så kallade inlåsnings effekter. Det är därför angeläget att socialtjänsten genom individanpassade åtgärder stödjer en barnfamilj som bor i en sekundär boendelösning att komma vidare in på den ordinarie bostadsmarknaden.

Tillgängliga boendelösningar inom Stockholms stad

Försöks- och träningslägenheter

Försöks- och träningslägenhet är enligt gällande riktlinjer (antagna av kommunfullmäktige 2011-05-23, uppdaterade 2014-01-14) en resurs för vuxna personer med missbruks-, psykiska eller allvarliga sociala problem som behöver särskilt stöd från socialtjänsten för att få, klara och behålla ett eget boende. Upplåtelse av försöks- och träningslägenheter är en form av bistånd enligt socialtjänstlagen som kan beviljas dessa personer som inte på egen hand blir godkända som förstahandshyresgäster. Orsaken till att en person på egen hand inte blir godkänd som förstahandshyresgäst kan t ex vara skulder hos Kronofogdemyndigheten eller en tidigare avhysning p.g.a. hyresskuld och/eller störningar. Biståndet ska syfta till att förbereda den enskilde att klara ett eget boende. Enbart hemlöshet utgör ingen grund för att bevilja boende i försöks- eller träningslägenhet.

Personer som ingår i målgruppen för försöks- och träningslägenheter kan vara föräldrar till barn under arton år. Att en enskild är förälder till barn som stadigvarande eller tillfälligt vistas hos honom eller henne utgör inget hinder för att bevilja insatsen. Vid framställan om försöks- eller träningslägenhet är det viktigt att vara tydlig med hur många personer som lägenheten är avsedd för, så att Bostadsförmedlingen i samarbete med fastighetsägare kan ta fram en för barnfamiljer lämplig lägenhet.

Vid utformning av boendestödsinsats till en vårdnadshavare med hemmavarande barn ska hänsyn tas till barnets rättigheter inklusive rätten att vara delaktig. Om det framkommer uppgifter som tyder på att ett barn far illa ska alltid en orosanmälan upprättas.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholms (SHIS) genomgångsbostäder

SHIS genomgångsbostäder för barnfamiljer har funnits sedan 2009 och har ett särskilt uppdrag att ta fram och hyra ut lägenheter till familjer. Ett boende via SHIS innebär tillgång till en egen lägenhet och vid behov även möjlighet att få visst stöd vid exempelvis myndighetskontakter. Lägenheterna består av 2-4 rum och kök med månadshyror mellan 7000 -14000 kronor. Boendetiden kan som längst vara fem år, vilket hänger samman med gränsen för avstående från besittningsskydd enligt hyresnämndens bestämmelser. Om särskilda skäl föreligger kan boendetiden förlängas ytterligare ett till två år efter godkännande från hyresnämnden.

För att få en genomgångsbostad via SHIS krävs en remiss från en stadsdelsförvaltning. Familjen får inte ha någon form av social problematik utöver den osäkra bostadssituationen och ska vara aktivt bostadssökande.

SHIS fyller en viktig funktion för att barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden ska få en mer stabil boendesituation. Under boendetiden har barnfamiljen möjlighet att samla kötid hos Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och att stärka sina förutsättningar på arbetsmarknaden, vilket är två samverkande faktorer som har stor betydelse för ett hushålls möjligheter att kunna inträda på den reguljära bostadsmarknaden.

SHIS är med sina erfarenheter av att hyra ut lägenheter till barnfamiljer som saknar stadigvarande boende, och som kanske aldrig haft en lägenhet i Sverige tidigare, en viktig komponent i den fortsatta planeringen och utbyggnaden av boenden för målgruppen.

Som ett led i att minska hemlösheten bland barnfamiljer ska 100 av de 500 försöks- och träningslägenheter som staden årligen förmedlar från och med 2018 vikas till genomgångsbostäder i SHIS Bostäders regi. Målgruppen för dessa lägenheter är barnfamiljer som under lång tid levt i osäkra boendeförhållanden och som varit folkbokförda i Stockholms stad två år eller längre.

Ansökan om förtur hos Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Personer som har starka medicinska behov, sociala behov eller en allvarlig hotbild kan ansöka hos Bostadsförmedlingen i Stockholm AB om förtur till en bostad. Den sökandes behov måste styrkas med intyg från exempelvis läkare, psykolog eller socialsekreterare som är väl insatt i den sökandes situation och kan redogöra för hur en viss typ av bostad skulle förbättra den. För personer som ansöker om förtur på grund av utsatthet för hot och misshandel gäller att polismyndigheten eller socialtjänsten behöver styrka den sökandes behov av en annan bostad med intyg.

För mer information om riktlinjer för förtur, se Bostadsförmedlingens hemsida².

6. Arbetsrutiner och metoder inom socialtjänsten

Att ha ett hem är avgörande för de allra flesta och en förutsättning för att kunna hantera andra delar av livssituationen, speciellt om det finns svårigheter av olika slag. Detta är särskilt viktigt att ta hänsyn till när barn är berörda. Att beakta barnets rättigheter inklusive rätten att vara delaktig kan innebära svåra avvägningar för socialtjänsten i det praktiska arbetet med familjer som saknar ett stadigvarande boende. Det är inte heller självklart att alla barn i en familj har samma behov. Individuella bedömningar efter ett samlat behov måste göras för varje enskild familj, med strävan efter att barnfamiljen ska erbjudas så långsiktiga boendelösningar som möjligt.

Forskning har visat (b la Andersson och Swärd) att bistånd till boende som löper på kort tid skapar stor stress hos vårdnadshavare i hemlösa barnfamiljer. Då många av familjerna i målgruppen är långvarigt hemlösa tenderar de att under långa perioder bo i akuta boendelösningar, samtidigt som besluten om boende kan vara fattade för några dagar åt gången. Långvarig stress är en riskfaktor för att utveckla depression, vilket inverkar menligt på den drabbades handlingsförmåga.

---

² <https://bostad.stockholm.se/>

FN:s barnkonvention

Sverige har ratificerat FN:s Barnkonvention som ska genomsyra stadens hemlöshetsarbete. Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är unika individer med egna rättigheter. Barnkonventionen tar också särskild hänsyn till barnets utsatthet och sårbarhet och dess rätt till skydd. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar som alla är viktiga och utgör en helhet men i hemlöshetsarbetet vill staden särskilt lyfta fram följande artiklar:

Art. 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter.

Art. 3. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

Art. 6. Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Art. 12. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Art 27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder, mat och rent vatten.

Art 31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys är ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling. Den ger stöd till bedömningar av ett barns bästa, en grupp barns bästa eller barns bästa i allmänhet med utgångspunkt i en specifik frågeställning eller åtgärd. En barnkonsekvensanalys ska som utgångspunkt genomföras när ett beslut får påtagliga konsekvenser för barn. Särskilt viktigt är det att genomföra en sådan åtgärd när det är extra angeläget att bevaka barns intressen, som exempelvis när barn måste flytta p.g.a. en vräkning eller vid en placering till en boendesituation som inte är stadigvarande. En barnkonsekvensanalys ska alltid dokumenteras.

Socialförvaltningen har tagit fram ett stödmaterial för handläggning av barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd. Syftet med stödmaterialiet är att underlätta för såväl ledning som för enskilda handläggare att i det dagliga arbetet lyfta fram barnets perspektiv

såväl som barnkonsekvensanalyser som underlag för beslut. *Se bilaga 2.*

Frågor som kan ställas i en barnkonsekvensanalys:

- Vilka behov har barnet?
- Hur påverkar förslaget barnet på kort och lång sikt?
- Finns det problem och intressekonflikter i förslaget?
- Hur påverkar eller påverkas förslaget av andra faktorer?
- Vilka hänsyn har tagits till barnets synpunkter och hur har de inhämtats?
- Vilka kompensande åtgärder kan behöva vidtas?
- Vilka kostnader respektive vinster kan förslaget medföra?

Det kan finnas motsättningar mellan barns intressen och samhällliga intressen. I analysen ska eventuella föreliggande intressekonflikter lyftas fram. I de fall barns bästa måste vika för andra intressen är det särskilt viktigt att analysen finns dokumenterad och att det framkommer varför avvägningen görs.

Tala med barnet

De funktioner i stadens socialtjänst som möter barn som lever under osäkra boendeförhållanden, eller riskerar att hamna utan fast bostad, bör med vårdnadshavares samtycke och så långt som möjligt tala med och informera barnet/barnen om situationen och vad som ska hända. Barnet/barnens synpunkter och tankar ska bli lyssnade till. Det är viktigt att återkoppla till barnet hur de synpunkter barnet ger uttryck för kommer att användas i utredningen av familjens boendesituation.

Barnrättsperspektiv

I de fall där en barnfamilj måste hänvisas till en akut boendelösning (hotell, vandrarhem etc.) bör utredningen som ligger till grund för beslutet innehålla såväl analys av hur beslutet påverkar barnen som åtgärdsförslag i syfte att kompensera för de eventuella negativa effekter en tillfällig boendelösning har på barns hälsa, förutsättningar till fullgod skolgång, socialt nätverk och fritidsaktiviteter. Utgångspunkten ska vara att barn ska kunna gå kvar i sin skola, bevara sitt sociala nätverk och kunna fortsätta med fritidsaktiviteter.

Kompensatoriska åtgärder

Ett sätt att lindra utsattheten hos de barn som hänvisas till akuta eller kortvariga boendelösningar är att se över det enskilda barnets behov av kompensatoriska åtgärder, till exempel genom att tillämpa en mer generös bedömning vid beslut om ekonomiskt bistånd till fritidsaktiviteter och SL-kort. Vårdnadshavare bör också systematiskt informeras om möjligheter att ansöka om sommarpeng, kollovistelse, sommarjobb etc. och också erbjudas praktiskt stöd kring eventuella ansökningar. Frågan om kompensatoriska åtgärder bör ingå i mallar och rutiner, för att säkerställa att barnets livsvillkor så långt det är möjligt stärks.

Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 framhåller att samverkan med ideella organisationer är av betydelse i frågor som rör hemlöshet. I Stockholm finns ett flertal såväl stora som mindre ideella organisationer som på olika sätt gör insatser för personer i hemlöshet. Många av dessa har olika former av ekonomiskt stöd från Stockholms stad. Socialtjänsten kan erbjuda vårdnadshavare stöd i att söka information om vilka organisationer som tillhandahåller vilka insatser.

Skolan som skyddsfaktor

I rapporten *Skolan som skyddsfaktor* (2014) undersökte socialförvaltningen om det sociala och pedagogiska klimatet i skolan kan motverka riskfaktorer för brottslighet. Den källa till risk som undersöktes var ungdomars självrapporterade familjeförhållanden i form av låg socioekonomisk status och ogynnsam psykosocial situation, då många forskare är överens om att uppväxtförhållanden och faktorer kopplade till familjens situation ökar risken för senare kriminalitet bland ungdomar (s. 4). Sammantaget visade resultaten att ungdomars upplevelse av faktorer som bland annat uppmuntran och tydlighet från lärare samt god kommunikation mellan såväl lärare och elever som mellan lärare och föräldrar kan bidra till minskad risk för kriminalitet (s. 3).

Utöver att möjligheten att fullfölja skolgång ofta är en förutsättning för att som vuxen klara sin försörjning och sitt eget framtida behov av bostad finns alltså fler faktorer förknippade med skolgång som kan främja en gynnsam utveckling hos barn och unga. Socialtjänsten bör vid beslut om boendelösningar för barnfamiljer utgå ifrån barns rätt att gå kvar i sin skola.

Betydelsen av deltagande i förskolan

En välfungerande vardag i förskolan kan enligt forskning utgöra en viktig skyddsfaktor, på såväl kort som lång sikt, för små barn som lever i socialt utsatta situationer. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm konstaterar i rapporten *Förskolan - En god investering i jämlika livsvillkor* att förskolan är betydelsefull för samhällets möjligheter att skapa goda uppväxtvillkor för alla barn. I förskolan kan barnen få flera trygga relationer till vuxna, en vardaglig struktur samt få stöd i det kognitiva, sociala och språkliga lärandet och utvecklingen. Förskolan fyller också en viktig funktion genom sin möjlighet att kunna uppmärksamma och stötta barn i behov av stöd (s. 9). Det är därför mycket angeläget att barn som lever under osäkra boendeförhållanden ges möjlighet att delta i förskolan. Vid planering av boendeinsatser bör socialtjänsten ta hänsyn till avstånd till barns förskola, och i så stor utsträckning som möjligt underlätta för vårdnadshavare att låta sina barn delta i förskolans verksamhet.

Stödfunktion för vårdnadshavare

Det är viktigt att vårdnadshavare med barn som anvisas ett boende via socialtjänsten oavsett placeringstid aktivt letar efter en permanent boendelösning, alternativt ett boende som sträcker sig över en längre tid. Socialtjänsten behöver därför tilldela vårdnadshavare med barn, oavsett om de har blivit vräkta eller aldrig har haft möjlighet att tillträda bostadsmarknaden, en stödfunktion. Det kan vara en socialekreterare, boendelots eller en boendesamordnare.

Stödfunktionens uppdrag ska vara att stödja vårdnadshavaren/havarna med att anmäla sig till och behålla sin plats i bostadskön, i att söka bostad via internet, samt ge allmän samhällsinformation. Det är också viktigt att stödfunktionen uppmärksammar vårdnadshavares behov av vägledning kring hur de ska söka hälso- och sjukvårdsinsatser för egen eller för barns räkning. I de fall vårdnadshavare avbryter kontakten ska stödfunktionen så långt det är möjligt sträva efter att ta reda på orsaken till det.

Eftersom osäkra boendeförhållanden enligt forskning påverkar barns skolgång negativt är det angeläget att vårdnadshavaren vid

behov erbjuds stöd att kommunicera med skolan runt familjens situation och hur hem och skola ska kunna samarbeta på bästa sätt.

För vårdnadshavare som kommit till Sverige som anknytning till ett ensamkommande flyktingbarn är det viktigt att tänka på att barnet inte ska användas som tolk eller ombud för sin vårdnadshavare. En stödfunktion kan i dessa fall vara avgörande för att vårdnadshavaren ska kunna anta och upprätthålla sin föräldraroll i relation till familjens barn, och för att förhindra att ett barn eller ungdom får ta ett vuxenansvar för familjen.

Andrahandskontrakt

Ett sätt för de familjer som lever i osäkra boendeförhållanden att få en mer stabil boendesituation är att hyra en lägenhet i andra hand under en längre tid. Ett boende i andra hand innebär mer självständighet för familjen, en tryggare boendemiljö för barnen och större möjligheter för familjen att bli självförsörjande.

Vid bedömning av vad som är att anse som en skälig boendekostnad är Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vägledande. Den får dock inte ses som ett tak, då individuella bedömningar ska göras. En individuell bedömning ska också göras vid ansökan om ekonomiskt bistånd till deposition eller förskottshyra. Enligt Stockholms stads riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd (beslutade av kommunfullmäktige 2017-10-16) kan bistånd till depositionshyra beviljas av särskilda skäl, till exempel på grund av bostadslöshet. Utgångspunkten är om biståndet behövs för att tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå och vilka andra möjligheter personen har att ordna boende.

Upprepade hyresskulder

Om en barnfamilj har haft upprepade hyresskulder bör socialtjänsten noggrant analysera vilket stöd som har satts in för att motverka att situationen uppstår. Om vårdnadshavarna har fått stöd ska analysen innehålla möjligheter att ändra arbetsmetoder och tillsätta ett annat eller utökat stöd om situationen uppstår på nytt.

Budget- och skuldrådgivning

Om en vårdnadshavare med barn har behov av budget- och skuldrådgivning är det viktigt att vårdnadshavaren inte ska behöva vänta en längre tid. Stockholms stad har haft som mål att ingen

vårdnadshavare med barn ska behöva vänta mer än en vecka på en tid hos en budget- och skuldrådgivare och det är ett mål som staden också fortsatt behöver vidta åtgärder för att leva upp till.

Intern samverkan

Den övervägande merparten av de barnfamiljer som har en socialtjänstkontakt och lever under osäkra boendeförhållanden har kontakt med enheter för ekonomiskt bistånd. Det kan dock finnas familjer som har komplexa problem och därför behöver ha kontakt med andra verksamheter för att få stöd och hjälp. Det kan till exempel handla om missbruksvården, barn- och ungdomsvården, budget- och skuldrådgivningen och de särskilda stödfunktioner som ska finnas för målgruppen. Detta ställer krav på en väl fungerande intern samverkan i de enskilda fallen.

Det är också viktigt med en väl fungerande samverkan på övergripande nivå, inte minst mellan ekonomiskt bistånd och barn- och ungdomsvården. Barn till föräldrar som under lång tid försörjer sig genom ekonomiskt bistånd och lever under osäkra boendeförhållanden kan ha särskilda behov som behöver uppmärksammas och tillgodoses. Socialsekreteraren på ekonomiskt bistånd, liksom den stödfunktion som ska finnas för familjen, kan behöva få stöd och vägledning av barn- och ungdomsenheten i hur dessa behov kan uppmärksammas.

Genusperspektiv

Den senaste kartläggningen av barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden redovisade att 70 procent av hushållen utgjordes av ensamstående kvinnor med barn. 69 procent av hushållen bestod av minst en vuxen född utanför EU.

Kronofogdemyndigheten redovisar för hela landet avhysningar där barn är berörda. För 2016 redovisade man att 71 procent av barnen har sin permanenta bostad hos den avhysta föräldern/föräldrarna. 19 procent är växelvis boende och 10 procent är så kallade umgängesbarn. I de ärenden där barn har sin permanenta bostad är det i cirka 60 procent av fallen en ensamstående förälder som blir avhyst. Av de ensamstående är cirka 77 procent kvinnor.

Socialtjänsten behöver så långt det är möjligt beakta målgruppens sammansättning vid utarbetande av boendelösningar.

7.Mål för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden eller riskerar att hamna i osäkra boendeförhållanden

I Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2014-2019 och dess genomförandeplan finns mål och delmål angivna. Dessa mål kompletteras med särskilda mål för socialtjänstens arbete med målgruppen. Därtill fastslås ett antal principer som ska vägleda arbetet.

Mål för arbetet

- Att antalet vårdnadshavare med barn som lever under osäkra boendeförhållanden ska minska
- Att antalet vårdnadshavare med barn som får ett permanent boende ska öka
- Att antalet vräkningar där barn är berörda ska minska

Principer som ska styra arbetet

- Barnets rättigheter och barnets perspektiv beaktas i alla ärenden där det finns barn som lever under osäkra boendeförhållanden
- Långsiktiga boendelösningar ska alltid eftersträvas

- Korta beslutstider ska så långt det är möjligt undvikas
- Inga barnfamiljer ska vräkas utan att det finns ett alternativt boende
- Barn ska inte behöva byta skola eller förskola vid flytt till ett tillfälligt boende

Åtgärder som stadsdelsförvaltningarna behöver vidta i syfte att uppnå målen

- Rutiner och metoder som anges i denna handlingsplan införs på stadsdelsförvaltningarna
- En barnkonsekvensanalys ska genomföras inför alla beslut som berör barn
- De funktioner inom stadens socialtjänst som möter barn som lever under osäkra boendeförhållanden, eller riskerar att hamna utan fast bostad, talar med vårdnadshavarens samtycke så långt som möjligt med och informerar barnet/barnen om situationen och om vad som ska hända. Barnet/barnens synpunkter och tankar ska bli lyssnade till
- Barnfamiljer behöver endast i nödfall, och under mycket korta perioder, bo på hotell eller vandrarhem
- I de fall en barnfamilj kortvarigt måste på bo hotell eller vandrarhem bör socialtjänsten säkerställa att miljön är lämplig för barn utifrån barns rätt till läxläsning, lek, vila och skydd
- I de fall barn hänvisas till akuta eller kortvariga boendesituationer bör det enskilda barnets behov av kompensatoriska åtgärder ses över och tillgodoses

- Vårdnadshavare erbjuds stöd i att söka information om vilka ideella organisationer som tillhandahåller insatser som kompletterar socialtjänstens egna insatser
- Barnfamiljer som socialtjänsten har kontakt med vilka lever under osäkra boendeförhållanden tilldelas en stödfunktion som kan ge praktiskt stöd att hitta en så stadigvarande boendelösning som möjligt
- Stödfunktionen ska vid behov även erbjuda vårdnadshavaren stöd i att kommunicera med skolan runt familjens situation och hur hem och skola ska kunna samarbeta på bästa sätt
- Socialtjänsten underlättar för vårdnadshavare att låta sina små barn delta i förskolans verksamhet
- Vårdnadshavare som saknar arbete erbjuds parallellt med stöd i bostadssökande åtgärder för att kunna inträda på arbetsmarknaden
- Vid en vräkningssituation som berör en vårdnadshavare med barn som blivit utsatt för våld i nära relation ger socialtjänsten den enskilde stöd i att åberopa 42 § 5 st. och 46 § 2 st. hyreslagen
- Socialtjänsten arbetar förberedande inför en förväntad hemlöshet genom stöd i att söka alternativt boende och att upprätta en plan för vad som händer om det inte lyckas
- Rutiner för lokal samverkan mellan socialtjänst och bostadsbolag utarbetas i syfte att öka socialtjänstens kännedom om barnfamiljer som berörs av sekundära avhysningar
- Barnfamiljer som berörs av sekundära avhysningar följs upp på samma sätt som barnfamiljer som blir avhysta från förstahandskontrakt
- Ingen vårdnadshavare med barn behöver vänta mer än en vecka på en tid hos en budget- och skuldrådgivare
- En barnkonsekvensanalys görs alltid när en barnfamilj ansöker om ekonomiskt bistånd för en hyresskuld

- Barnfamiljer som haft upprepade hyresskulder erbjuds utökat stöd om situationen uppstår på nytt
- Socialtjänsten tar vid bedömning av skälighet för andrahandshyror hänsyn till eventuell kostnad för tidigare tillfälligt boende som familjen haft
- Det finns rutiner för intern samverkan mellan berörda delar av socialtjänsten, inte minst mellan ekonomiskt bistånd och barn- och ungdomsvården, både på övergripande och på individuell nivå
- Genusperspektivet beaktas i val av stödinsatser och boendelösningar

Åtgärder som SHIS behöver vidta i syfte att uppnå målen

- SHIS planerar för utbyggnad av boenden för målgrupp i enlighet med behov och uppdrag i stadens budget
- SHIS fortsätter utveckla boendelösningar för barnfamiljer enligt uppdrag som tilldelas i stadens budget
- SHIS erfarenheter av att hyra ut boenden till barnfamiljer tas tillvara vid planeringen av utbyggnad av boenden för målgruppen
- SHIS erbjuder samhällsorientering till barnfamiljer som bor inom deras lägenhetsbestånd. Det kan exempelvis handla om stöd med att fylla i blanketter, vilka myndigheter som gör vad etc. Stödet samordnas med det som ges av stödfunktionen för vårdnadshavare
- SHIS utvecklar arbetsmetoder som är till stöd för barnfamiljerna att erhålla och behålla ett permanent boende

- Staden ser över hur samverkan mellan socialtjänsten och hyresvärdar inklusive bostadsrättsföreningar kan förbättras. Detta inkluderar SHIS

Referenslista

Andersson, G., & Swärd, H. (2007). *Barn utan hem – Olika perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Bostad för alla, vem tar ansvar för att alla får en bostad? (2014). Stockholm: SABO, Fastighetsägarna, Hyresgästföreningen Riksförbundet och Sveriges Kommuner och Landsting.

Child Homelessness in Europe: An Overview of Emerging Trends. (2007). Brussels: FEANTSA

Den sekundära bostadsmarknaden. (2015). Stockholm: Socialstyrelsen.

Denvall, V., Granlöf, S., Knutagård, M., Nordfeldt, M., Swärd, H., (2011). *Utvärdering av "Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar"*. (Meddelanden från Socialhögskolan 2011:2). Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan.

En plats att kalla hemma – Barnfamiljer i bostadskrisens skugga (2017). Stockholm: Rädda barnen.

Ekonomiskt bistånd –handläggning av ekonomiskt bistånd, riktlinjer antagna av Kommunfullmäktige 2014-05-05

Förslag till strategi – bostadsförsörjning för nyanlända flyktingar, Göteborgs stad, Stadsledningskontoret, diarienummer 0788/14

Inget rum för trygghet – Barn och unga om vräkning och hemlöshet. (2016). Stockholm: Barnombudsmannen.

Kjellbom, P. (2014). *Påtvingad avflyttning från bostad - En rättssociologisk studie av socialtjänstens roll i teori och praktik*. (Rapport i socialt arbete nr 146). Stockholm: Stockholms universitet, Socialhögskolan.

Kronofogden. *Avhysningar/vräkning. Helårsstatistik vräkningar som har berört barn.*

https://www.kronofogden.se/download/18.28b9f2671590d52c89b9c8e/1486988092373/Barn_2016.pdf

Tillfälliga lösningar för permanenta behov - Uppföljning av kommunernas boendelösningar för hemlösa personer. (2009). Stockholm: Socialstyrelsen.

Uppföljning av den sekundära bostadsmarknaden - De sociala hyreskontraktens kvantitativa utveckling åren 2008–2013. (2013). Stockholm: Boverket.

Varför vräks barn fortfarande? (2010). Stockholm: Socialdepartementet.

Vräkningsförebyggande arbete: stöd till socialtjänsten och andra aktörer. (2008). Stockholm: Socialstyrelsen.

35 åtgärdsförslag För ett hållbart asyl- och flyktingmottagande. (2013). Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Stockholms stads program och rapporter

Stockholms stad program mot hemlöshet 2014-2019

(Dnr 3.2-619/2013)

<http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1798004&rt=0&t>

=

Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020 (Dnr 3.1.1-449/2015)

<http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1875446&rt=0&t>

=

Stödmaterial – barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd

<http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1885210>

Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2017-2019

32 (32)

Rapport om barnfamiljer med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden (Dnr 3.1.1-119/2017)

<http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1885194>

Skolan som skyddsfaktor. Om skolans betydelse för att avstå från kriminalitet bland ungdomar i Stockholms stad

www.stockholm.se/PageFiles/738595/Skolan_som_skyddsfaktor.pdf

Förskolan – En god investering i jämlika livsvillkor

www.stockholm.se/PageFiles/.../forskolan-en-god-investering-i-jamlika-livsvillkor.pdf